

نو یمنده: جیولا جرمانوس

شرقشناسی در مجارستان

گذشته - حال

تبعات شرقشناسی دانشمندان مجارستان و نتایجی که داده الحق سزاوار عکس العملی است که ازان در مجامع علمی شنیده میشود. زیرا در اجرای این امور مقاصد اقتصادی و سیاسی منظور نبوده بلکه دانشمندان مذکور نتیجه زحمات خود را در معرض استفاذه حقیقت علمی گذاردند تا زبان، ثقافت و فرهنگ مردمان مشرقزمین و اخلاف ملل بزرگ را مطالعه کند.

اشتیاق شناسایی ملل شرق در هنگری در قرن هفده آغاز یافت و این درست در هنگامی بود که شاگردان مدارس پروتستان برای تکمیل معلومات خود در باره تورات و زبانهای سامی، از خاکهای مستقل ترانسو انیا در یوهتو نهایی هالند و المان رفتند تا زیر نظر استادان بزرگ تحصیل کنند.

این تخصیها که در قرن هفده کاشته شد در قرن هژده بارور گردید و میوه داد. جانوز اوری، متولد در ۱۷۲۴ در محلی بنام ناحی کوروز، در چه د کتورای خود را در ۱۷۵۳ از بوهنتون هادروچک هالند در زمینه الهیات و زبانهای شرق، بدست آورد. او دوباره بکشور مسقط الرأس خود برنگشت. اول در لیدن، جایی که کتاب (البرده)، اشعار معروف شرف الدین البصیری (۱۲۱۲-۱۲۹۴) در نعت پیغمبر دانش کرد، میزیست. این اثر در دنیای اسلام بسیار معروف است. بعضی از قسمتهای آن را در هنگام سپردن مرده بخاک میخوانند و قطعاماتی از آنها در تعویذات و طلسمات نقر میگردند.

جانوز اوری در ۱۷۷۰ در آکسفورد دعوت شد تا کتابی نسخ قلمی شرق در کتابخانه بودلیان را ترتیب و تصنیف کند. این کتاب که کار آن سپس از طرف دانشمندان انگلیسی نیکول و بوزی ادامه یافت، هنوز مورد استفاده قرار دارد. او در بوهنتون آکسفورد خطابه داد و علاوه بسیاری از شرقشناسان از او کتب علم کردند. در ۱۷۹۶ چشم از جهان پوشید و در کلیسای سنت میخائیل دفن گردید.

غیر از گروه دانشمندان، عدهی از دیپلوماتها هم، از لحاظ احاطه شان بر زبانهای شرقی، مشهور گردیدند. درین میان کارولی ریو بتسکی (۱۷۳۶-۱۷۹۳) سفیر اطریش، نخست در وارسا و سپس در لندن را که در اینجا با سر ویلیام جونز، شرقشناس معروف انگلیس رفیق و دوست گردید، باید نام گرفت. او غزلهای حافظ شیرازی را بزبان لاتین برگردانید که

نه فقط بر یکی از دوره های دلچسپ تاریخ مجارستان روشنی انداخت بلکه بدین نظر بود
راه را برای محققین خارجی نیز هموار گردانید و مواد لازم را در دسترس ایشان گذارد.
ایورلا گوزلگستی، متولد در ۱۹۰۶ راجع به حدود و روابط زبان مجارستان بحث میکند. او در
مغولستان، منچوریاء، افغانستان، چین و جایان سفر کرد و آثار مهمی در مورد مغولستان و زبان شناسی
تبت و تاریخ اصوات چین نوشت. همچنین کلیه قرائت رسم الخط (دسوروسی) را بدست
آورد. یک سلسله مقالات درباره تاریخ مجارستان، روابط زبانهای مجارستان و اوایل التایی و
همچنین مقالاتی را جمع بدخول و ریزش کلمات ترکی در زبان
مجارستانی، نوشت؛ برای اینکه از زحمات او قدر شده باشد
بعیث معاون اکادمی علوم مجارستان مقرر گردید.

بر ناباس کسونگور، در حوزه پوهنتون بطحالمه زبان شناسی زبان باستانی
چین ادامه میدهد و یک سلسله مقالات در موضوع جنبه های او یفودی، منابع زبان
چینی نشر کرد.

فیرنک توکی، یکی از اعضای موزیم آسیای شرقی بود ایست مقالات و زبانی
درباره عروض شعر چینی و جنبه های اجتماعی تاریخ قدیم چین برشته تحریر کشیده است.

موضوع تحقیقات (گیزا اوری) تاریخ لهجه های تبت و دستور زبان آن میباشد.
کا لالین کوها لمی، بران جنبه های تاریخ و فولکلور زبان مغول، کار میکنند که
تا کنون مورد دقت کسی قرار نگرفته است.

ولموس دیوسیکی، مقالاتی در موضوع فولکلور (مانچو تنگوز) شار اما نیز
آسیایی، نشر کرد و جوزف و یکردی دستور زبان سنسکرت و عروض شعر زبان
تبتی را تحت تدقیق قرار داده است.

لاجوز بیز، مقالاتی راجع بزبان جدید مغولی نشر کرده است.
اند راس او، نامتاس، تاریخ اجتماعی و فولکلور تبت را زیر مطالعه گرفته
است.

لاجوس لاجی تی، امور تحقیقات و تشبعت مؤسسه آسیای میانه پوهنتون را
دبیری میکنند. علاوه موادی را که اسلافش جمع کرده اند، بصورت علمی
ثبت و ترتیب میدهند.

موزیم آسیای شرقی بود ایست برای مطالعات تبتی و تمدن مردمان آسیا
بسیار کمک میکنند. این موزیم را فیرنک هوپ در ۱۹۱۹ تاسیس کرد. زولتان-
فیلولسی تکس که اولین مدیر آن بود، مواد را بصورتی ترتیب کرد که با وجود خردی حجم،
یکی از مجموعه های نمونه بشمار میرود. او در نقاط دور و نهند و ستان، چین
و جایان سفر کرد. مواد خود را در طی یک سلسله کتب تاریخی و علمی، که از جمله
یکی در باره «هنر آسیا» و «آثار بودا در شرق دور» میباشد، جمع نمود.
اداره این موزیم امروز بدست تیور هود ولث، جایان شناس و مورخ هنر میباشد که

با مطالعات عمیق خود راجع بهنر آسیا مورد توجه دانشمندان واقع شده است .
اروین بکتی، یکی از هندی‌شناسان معروف هم در این موزه کار میکند . این شخص در
هند وستان سفرهای کرده و خطابه‌های داده است . یک سلسله آثار هم ، راجع
به فلسفه « سنا تنه دهر مه » ، بهمان روش ساند و در کوروس کسوما ، در هندوستان
نوشته است .

پروفیسور جانوز هرمانا، که سنسکرت را بروش زبا نشناسی مقایسوی تدریس
میکند ، نمایندۀ آن زبان بشمار میرود .

در مطالعات شرقشناسی مجارستان نکته‌های اساسی تتبع زبا نشناسی
وفلسفکلوور منشا مردم آن سامان است ، لیکن درین ضمن عضوی هم هست که از فرهنگ
اجتماعی مسلمانان شرق بررسی میکند . چنانکه کارهای خود را درین
مورد نشر کرده و چوکی تاریخ فرهنگ مسلمانان را در « ویسوا بهارتی » اشغال
کرده بود .

داکتر جوزف سوموچی ، نمایندهای ایگناک گولد سپیر را با معلوم کردن
مناسبات حیوان و گیوان ، اثرهای بدنی ، دنبال میکند .

یکی دیگر از عرب‌شناسان موسوم به کارولی سبگیدی ، فلسفه سامی را در
یوهنتون بود ایست تدریس مینماید . درحالیکه مطالعاتش در خارج تکمیل
شده و تحقیقاتی درباره مناسبات عربی تاریخ قدیم مجارستان کرده بازبا شناسان
هم کمک میکند .

امید است دلچسپی که امروز ، در مجارستان بسوی مردمان آسیای غربی نشان
داده میشود ، دانشمندان را تحریک کند که از مطالعات زبا نشناسی خود عبور نموده
در موضوعات زندگی فرهنگی ، تاریخی ، ادبی و اقتصادی مردمان مشرق زمین غور
و تحقیق کنند .

برای رسیدن با این هدف ، اول از همه لازم است دستورهای زبان مفید
و فرهنگی سودمند انتشار یابد . سیاست مترقی فرهنگی حکومت مجارستان این
قدمها را ، جهت اینکه نسل آینده مانند اولاد ملل بزرگ این علم را پیشرفت
مزیده بخشد ، یقیناً تقویت خواهد کرد .

ترجمه از اندوایشین کسلچر .

ج ۶ - ش ۳